

HALLINTOVALIOKUNNAN MIETINTÖ 5/2004 vp

Hallituksen esitys laiksi ulkomaalaisrekisteristä annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 3 päivänä maaliskuuta 2004 lähettänyt hallintovaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi ulkomaalaisrekisteristä annetun lain muuttamisesta (HE 15/2004 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Jorma Kantola, sisäasiainministeriö
- yksikön päällikkö Juhani Niemelä, ulkoasiainministeriö
- lainsäädäntöneuvos Leena Vettenranta, oikeusministeriö
- vanhempi hallitussihteeri Jorma Immonen, kauppa- ja teollisuusministeriö
- apulaisosastopäällikkö Anne Neimala, hallitusneuvos Riitta Kuusisto, hallitussihteeri Hanna-Mari Pekuri ja hallitussihteeri Päivi Salo, sosiaali- ja terveysministeriö
- ylitarkastaja Olli Sorainen, työministeriö

- komisario Harri Palmu, Helsingin kihlakunnan poliisilaitos
- ylitarkastaja Heikki Huhtiniemi, tietosuojavaltuutetun toimisto
- oikeus- ja maatietopalvelulinjan johtaja Jaana Törrönen ja ylitarkastaja Hanna Partanen, Ulkomaalaisvirasto
- vähemmistövaltuutettu Mikko Puumalainen
- varapuheenjohtaja Daryl Taylor, Etnisten suhteiden neuvottelukunta ETNO.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Rikosseuraamusvirasto
- Oikeusrekisterikeskus
- AKAVA ry
- Palkansaajajärjestö Pardia ry
- Palvelutyöntajat ry
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- Teollisuuden ja Työntantajain Keskusliitto ry
- Pakolaisneuvonta ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan tehtäviksi ulkomaalaisrekisteristä annettuun lakiin ulkomaalaislain kokonaisuudistuksen edellyttämät muutokset sekä eräitä muita tarpeellisia muutoksia.

Ulkomaalaisrekisterin käyttöä ja asioiden käsittelyä kehitetään niin, että yhä useampi viranomainen merkitsee tuottamansa tiedot ulkomaalaisrekisteriin itse. Rekisteri on näin paremmin

ajan tasalla, ja asioita voidaan sujuvammin käsitellä entistä enemmän ulkomaalaisrekisterin toimintaympäristössä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä toukokuuta 2004 samaan aikaan kuin uusi ulkomaalaislaki.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Hallituksen esitys liittyy ulkomaalaislain (378/1991) kokonaisuudistukseen (HE 28/2003 vp ja HE 151/2003 vp). Ulkomaalaisrekisterin käyttöä ja asioiden käsittelyä kehitetään niin, että yhä useampi viranomainen tallettaa tuottamansa tiedot rekisteriin itse. Ulkomaalaisrekisterin tiedot ovat näin menetellen yhä paremmin ajan tasalla. Samalla asioita voidaan käsitellä sujuvammin. Hallintovaliokunta painottaakin, että viranomaisten on kyettävä käyttämään ulkomaalaisrekisteriä tehokkaasti käsittelyaikojen lyhentämiseksi.

Ulkomaalaisrekisteriä pitävien viranomaisten määrän lisääntyessä valiokunta korostaa, että jokainen viranomainen vastaa rekisteriin tallettamiensa tietojen virheettömyydestä sekä tietojen tallettamisen ja käytön laillisuudesta omien tehtäviensä hoidossa.

Ulkomaalaisrekisteri sisältää myös arkaluonteisia tietoja. Tehtävien hoitamista varten saatujen tietojen ja asiakirjojen salassapidosta säädetään ulkomaalaisrekisteristä annetun lain (1270/1997) 11 §:ssä. Tämän lisäksi ulkomaalaisrekisterin teknisessä toteutuksessa on tärkeää varmistua siitä, että kukin viranomainen pääsee vain niihin tietoihin, joita se tarvitsee tehtävissään. On myös huolehdittava siitä, että rajoitetaan kunkin rekisterin käyttöön oikeutetun virkamiehen mahdollisuus päästä vain niihin tietoihin, jotka kuuluvat hänen virkatehtäviinsä. Tämä on saadun tiedon mukaan teknisesti mahdollista jo nykyisin.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä tästä mietinnöstä ilmenevin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Yksityiskohtaiset perustelut

5 §. Rekisterin henkilöllinen ulottuvuus. Toisin kuin voimassaolevassa laissa hallituksen esityksen 5 §:n 1 momentissa ehdotetaan ilmaistavak-

si, mihin kyseisessä momentissa mainittuun osarekisteriin momentissa tarkoitettut tiedot talletetaan. Pyrkimys sääntelyn täsmällisyyteen on sinänsä tärkeä asia. Lakiehdotuksen perusteella jää kuitenkin avoimeksi, ketkä ovat ne henkilöt, joista tietoja voidaan kerätä ja tallettaa 3 §:n 1 momentissa tarkoitettuun maahantulon ja maastalähdön valvonnan osarekisteriin sekä 3 §:n 2 momentissa tarkoitettuun maahantuloedellytysten osarekisteriin. Sääntelyn selkeyden vuoksi valiokunta ehdottaakin, että 5 §:n 1 momentin 1—5 kohdasta poistetaan viittaukset osarekistereihin, kun tässä yhteydessä on kysymys ulkomaalaisrekisteristä annetun lain osittaisuudistuksesta. Pykälän 1 momentti jää siten teknisesti vastaamaan voimassa olevan lain 5 §:ää.

Lisäksi valiokunta ehdottaa, että hallituksen esityksen maininta oleskeluluvan hakemisesta siirretään 5 §:n 1 momentin 2 kohdasta momentin 1 kohtaan, jolloin pelkästään kielitutkintoa koskeva säännös jää 2 kohtaan.

8 §. Ulkopuoliset tietolähteet. Valiokunta ehdottaa 8 §:n 1 momentin 4 kohdan kumoamista tarpeettomana, koska vankeinhoitoviranomaisesta tulee säädettävän lain 3 §:n 3 momentin nojalla myös rekisterinpitäjä.

Hallituksen esityksen 8 §:n 1 momentin 6 kohtaan on lisätty Kansaneläkelaitoksen ohella myös kunnan sosiaaliviranomainen. Säännöksen sisältöä ei ole voimassa olevaan lakiin verrattuna muulla tavoin muutettu. Koska kunnan sosiaaliviranomaisen tehtäviin ei kuulu esityksessä mainittu sosiaaliturvaan liittyvä päätöksenteko eikä valvonta, niillä ei voi olla tällaisen toiminnan yhteydessä saatuja tietojakaan. Hallituksen esityksen perusteluista ilmenee, että kysymys on sen selvittämisestä, voidaanko henkilön toimeentulon katsoa olevan turvattu. Tätä tarkoitusta varten tarvitaan kunnan sosiaaliviranomaiselta tietoja lähinnä siitä, onko henkilö hakenut tai onko hänelle myönnetty toimeentulotukea. Hallintovaliokunta ehdottaakin 8 §:n 1 momentin 6 kohdan muuttamista seuraavasti: "6) Kansaneläkelaitokselta ja kunnan sosiaalivi-

ranomaiselta tiedot siitä, onko hakijalle myönnetty toimeentulotuesta annetussa laissa (1412/1997) tarkoitettua toimeentulotukea tai muuta vastaavaa etuutta, sekä muut tiedossa olevat seikat, joilla saattaa olla merkitystä henkilön ulkomaalaislain tai kansalaisuuslain (359/2003) mukaisen asian käsittelyssä".

Henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (761/2003) 31 §:ssä tarkoitettuun kansalliseen Schengen-tietojärjestelmään sisältyy kaikkien sopimuksen piirissä olevien valtioiden järjestelmään syöttämät kuulutukset. Schengenin sopimuksen 102 artiklan 2 kohdan mukaan tietojärjestelmän kansallisesta osasta ei voida kopioida muiden sopimuspuolten ilmoituksia muihin kansallisiin tiedostoihin. Saamansa selvityksen perusteella valiokunta ehdottaa 8 §:n 1 momentin 7 kohdan poistamista lakiehdotuksesta. Koska myöskään voimassa olevaa

sääntelyä koskien muilta Pohjoismailta saatuja tietoja ei ole tarkoitus jättää voimaan, valiokunta ehdottaa samalla sanotun lainkohdan kumoamista.

10 §. Tietojen luovuttaminen rekisteristä. Edellä yksityiskohtaisissa perusteluissa 8 §:n 1 momentin 4 kohdalla lausuttuun viitaten valiokunta ehdottaa vankeinhoitoviranomaista koskevan 10 §:n 1 momentin 8 kohdan kumoamista tarpeettomana.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella hallintovaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutettuna seuraavasti:

Laki

ulkomaalaisrekisteristä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan ulkomaalaisrekisteristä 19 päivänä joulukuuta 1997 annetun lain (1270/1997) 8 §:n 1 momentin 4 ja 7 kohta sekä 10 §:n 1 momentin 8 kohta,

muutetaan (poist.) 2 §:n 2 ja 3 momentti, 3 §:n 1 ja 3 momentti, 5 §:n 1 ja 2 momentti, 6 §:n 1 momentin 3 kohta, 7 §, 8 §:n 1 momentin johdantokappale, 6 ja 8 kohta sekä 2 momentti, 9 §:n 1 momentti sekä 10 §:n 1 momentin 1 (poist.) ja 9 kohta sekä 2 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 2 §:n 2 momentti ja 10 §:n 1 momentin 1 kohta laissa 183/2002, sekä lisätään 2 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainitussa laissa 183/2002, uusi 4 momentti, 8 §:n 1 momenttiin uusi 9 kohta sekä 10 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi viimeksi mainitussa laissa, uusi 10 kohta seuraavasti:

2 ja 3 §
(Kuten HE)

5 §

Rekisterin henkilöllinen ulottuvuus

Ulkomaalaisrekisteriin saa kerätä ja tallettaa tietoja henkilöistä:

1) (poist.) jotka ovat hakeneet viisumia tai oleskelulupaa;

2) (poist.) jotka ovat suorittaneet ulkomaalaislain (/) 48 §:ssä tarkoitetun kielitutkinnon tai osallistuneet kielitutkintoon;

3) (poist.) joiden oleskeluoikeus rekisteröidään ulkomaalaislain nojalla;

4) (poist.) jotka ovat hakeneet kansainvälistä suojelua taikka joiden ottamista Suomeen pakolaiskiintiössä tai humanitaarisen maahanmuuton perusteella selvitetään;

5) (*poist.*) jotka ovat hakeneet muukalaispas-
sia tai pakolaisen matkustusasiakirjaa taikka
joille Suomen viranomaisen on antanut maasta
poistamisen toimeenpanoa varten yksisuunta-
isen matkustusasiakirjan.

(2 mom. kuten HE)

6 ja 7 §
(Kuten HE)

8 §

Ulkopuoliset tietolähteet

Rekisterinpitäjällä on oikeus salassapitosään-
nösten estämättä saada ulkomaalaisrekisteriä
varten sille laissa säädettyjen tehtävien suoritta-
miseksi välttämättömiä tietoja seuraavasti:

6) Kansaneläkelaitokselta ja kunnan sosiaali-
viranomaiselta *tiedot siitä, onko hakijalle myön-
netty toimeentulotuesta annetussa laissa
(1412/1997) tarkoitettua toimeentulotukea tai
muuta vastaavaa etuutta, sekä muut tiedossa
olevat seikat*, joilla saattaa olla merkitystä hen-
kilön ulkomaalaislain tai kansalaisuuslain
(359/2003) mukaisen asian käsittelyssä;

(7 kohta *poist.*)
(8 ja 9 kohta kuten HE)
(2 mom. kuten HE)

9 §
(Kuten HE)

10 §

Tietojen luovuttaminen rekisteristä

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään
taikka Suomea sitovissa kansainvälisissä sopi-
muksissa määrätään, ulkomaalaisrekisteristä saa
salassapitosäännösten estämättä ja siinä määrin
kuin se vastaanottavan viranomaisen lakisääteis-
ten tehtävien suorittamiseksi on tarpeen luovut-
taa tietoja:

(1 kohta kuten HE)

(8 kohta *poist.*)
(9 ja 10 kohta kuten HE)
(2 mom. kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

Helsingissä 2 päivänä huhtikuuta 2004

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Matti Väistö /kesk
vpj. Veijo Puhjo /vas
jäsen. Sirpa Asko-Seljavaara /kok
Nils-Anders Granvik /r
Rakel Hiltunen /sd
Esko Kurvinen /kok
Lauri Kähkönen /sd
Kari Kärkkäinen /kd
Rosa Meriläinen /vihr

Heli Paasio /sd
Juha Rehula /kesk
Satu Taiveaho /sd
Tapani Tölli /kesk
Ahti Vielma /kok
Tuula Väättäinen /sd
vjäs. Aulis Ranta-Muotio /kesk
Kimmo Tiilikainen /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ossi Lantto.